

MASARYKOVA UNIVERZITA V BRNĚ

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

KATEDRA PSYCHOLOGIE

Vývoj morálního usuzování 1

Seminář k psychologii duševního vývoje

Vypracovala : Zuzana Marková

Brno, 26. 4. 2008

Úvod

Mým úkolem je posouzení morální úrovně dětí předškolního věku. Budu se opírat o teorii morálního vývoje dětí Jeana Piageta. K této práci jsem si vybrala čtyři děti z jedné mateřské školy v Brně a převyprávěla jsem jim dva příběhy. Poté jim položila několik otázek a jejich odpovědi si nahrála.

Výzkum

Příběh č. 1:

Malý Honzík je ve svém pokoji. Zavolají jej k jídlu. Jde tedy do jídelny. Za dveřmi však stojí stůl, na kterém je podnos s pěti hrnečky. Honzík nemůže vědět, že je stůl za dveřmi. Vstoupí, dveře narazí do stolu a prásk! pět hrníčků spadne na zem a rozbije se.

Příběh č.2:

Byl jednou jeden malý chlapec, který se jmenoval Pepík. Jednoho dne, kdy nebyla maminka doma, dostal chuť na marmeládu, která byla ve skříni. Vylezl na židli a natáhl ruku, ale marmeláda byla příliš vysoko a Pepík se k ní nemohl dostat. Když se o to přece jen pokusil, shodil sklenici s marmeládou. Ta spadla na zem a rozbila se.

Otázky:

- 1) Provinily se tyto děti stejně?
- 2) Je Pepík více zlobivý než Honzík nebo naopak?
- 3) Které z dětí je horší a proč?

Odpovědi dětí

Marian - 6 let:

- 1) Ne. Jeden rozbil hrníčky a druhý sklenici s marmeládou.
- 2) Pepík je zlobivější.
- 3) Ten co rozbil tu sklenici s marmeládou. Protože byl hrozně neopatrný a nevysoký a měl počkat na maminku. Měl by být potrestán, protože shodil tu sklenici.

Matěj - 4 roky:

- 1) Ne. Protože jeden rozbil hrníčky a druhý sklenici s marmeládou.
- 2) Pepík je zlobivější než Honzík, protože rozbil sklenici s marmeládou a zašpinil podlahu.
- 3) Pepík je horší.

Magdalénka - 6 let

- 1) Ne.
- 2) Zlobivější je Pepík. Honzík šel a ty hrníčky rozbil omylem, protože o nich nevěděl.
- 3) Pepík je horší, protože šahal, kam neměl.

Lucinka - 4 roky:

- 1) Ne.
- 2) Horší je Honzík, protože hrníčků bylo víc. Ale Pepík měl počkat na někoho, kdo by mu marmeládu mohl podat.
- 3) Nejhorší je, že se hrníčky rozbily.

Morální vývoj dětí má podle Jeana Piageta tři stádia:

- 1. heteronomní morálka** - pravidla, povinnosti a hodnoty, které dítě má, bere jako objektivně dané nějakou autoritou (nejčastěji rodiči nebo učiteli), bere je závazně a doslovně a jakékoliv porušení je špatné a trestuhodné, rozhodujícím faktem v hodnocení „správnosti a špatnosti“ jednání není záměr, ale důsledek jednání (morální realismus)
- 2. autonomní morálka** - opuštění jednostranné úcty k rodičovské autoritě, dítě přechází k respektování svých vrstevníků, objevuje se požadavek chování se k nim tak, jak by bylo rádo, aby se ostatní chovali k němu
- 3. mezistadium** - podle Piageta přechod od heteronomní k autonomní morálce, dítě už se neorientuje výhradně na konkrétní dospělou autoritu ale na obecná zevšednělá pravidla, ta jsou ale opět považována za něco vnuceného vnějším prostředím

Po analýze jsem dospěla k závěru, že morální úroveň většiny dotazovaných dětí je ve stadiu heteronomní morálky.

Mladší děti oba příběhy příliš nerozlišovaly. Po první otázce, jestli se oba chlapeci provinili stejně, se zdálo, že rozdíl vidí, protože všechny děti odpověděly, že ne. Ale po upřesnění, v čem vidí rozdíl, se ukázalo, že jediná odlišnost, kterou vnímají je, že Honzík rozbil hrníčky, kdežto Pepík sklenici. Důležitý byl pro ně hlavně výsledek a v každém příběhu byl výsledek stejný: něco rozbitého. Odlišnost hledaly v míře škody a možném následku (trestu). Čtyřletá Lucinka dokonce odpověděla, že horší byl Honzík, protože rozbil pět hrníčků, zatímco Pepík jenom jednu sklenici. Matěj, také čtyřletý, zase odpověděl, že horší byl Pepík, protože kromě rozbité sklenice ještě zašpinil podlahu od marmelády.

Pro šestiletého Mariana byl horší také Pepík, a to proto, že nebyl dost opatrný a vysoký:-) Jediná Magdalénka (6) odpověděla, že horší je Pepík, protože sahal, kam neměl a že Honzík hrníčky rozbil omylem, protože o nich nevěděl. To může být už náznak toho tzv. mezistádia. Důležité totiž pro ni není rozbitá věc (důsledek), ale záměr - Honzík hrníčky nerozbil schválně, prostě o nich nevěděl. Pepík sice sklenici také nerozbil schválně, ale měl úplně jiný záměr, navíc podle Magdalénky překročil pravidlo, že bez maminky nemá chodit do skříně pro marmeládu.

Závěr

I když prostředí, kde jsem prováděla výzkum mohlo působit na děti dost rušivě - byla jsem pro ně naprosto cizí osoba a mohly je rozptylovat ostatní děti, které si hrály - analýza jejich morálního vývoje se zdařila. Zpočátku se sice styděly, ale nakonec se mi podařilo dostat odpovědi na své otázky. S chlapci byl trošku větší problém než s dívkami, více se styděli, ale i oni nakonec odpověděli. Jejich morální stadium se shoduje se stadiem heteronomní morálky, které tomuto věku přiřadil Jean Piaget. Výzkum byl velice zajímavý a zábavný díky některým úsměvným odpovědím pozorovaných dětí.

Použitá literatura

Heidbrink, H. *Psychologie morálního vývoje*. Praha: Portál. 1997. 157 s.